1 STICK TO THE FACTS – KEEP THE LANGUAGE CLEAN AND SOBER
Frank Vandendries, DDD Roundtable, Utrecht 28 augustus 2025

2 As a funeral director, I know how important it is to attune appropriately to bereaved individuals who are confronted with the irreversible loss of a loved one and are searching for a way to give that loss a place in their lives. That attunement—through gesture, language, and image—requires careful observation and checking whether what is perceived, truly resonates. It calls for a connection to the experience of the bereaved, who are emotionally involved from within their own process of grief and mourning. Fingerspitzengefühl.

3 Where I, both as a funeral professional and as a philosopher, embrace the reality of mortality with a certain distance, sobriety, and also acceptance, this is quite different for many others—especially for the *newly bereaved*.
For few people remain untouched by the awareness that death is inevitable. This applies both to those facing death themselves and to those observing the death of another. Many experience a strong emotional resistance to facing the reality of finitude, to accepting that the physical and emotional bond has been permanently severed.

4 There is a deep need to build a vital bridge between what *is* and what *was*—a need that humanity has creatively responded to throughout its entire history. Despite the Enlightenment and scientific progress, there remains a strong pull toward mysticism and mystery—closely linked to our awareness of mortality. Surely, there *must* be something more between heaven and earth. And if not God, then at least *something*.
In the Netherlands, this is referred to as 'ietsism'—the belief in something undefined. Religions or spiritual movements, often in response to death anxiety, essentially deny death. They project some form of continuation or transition. And here too, language plays a central role.

5 Veiled, euphemistic language is commonplace at farewells and funerals. Rituals align with this and play a key role—both religious and secular. They aim to give form and expression to the abstraction of death, of non-being, of the nothingness that is not even nothing.
Words are carefully chosen to gently express what is, in truth, a harsh reality. Softened language. Vague speech. Consider phrases like: *eternal sleep*, *fallen asleep*, *begun the final journey*... All expressions of hope aiming to name a connection that, in death, is not truly broken.

Hope and longing converge in the ‘certainty’ of continuation and existence elsewhere. The following may sound familiar: “Grandpa is now a little star.” “Mom and Dad are together again.” “His energy still remains.” “We’ll meet again someday.” “Send greetings and my love up there.” “I know you're still with us.” “You’re going to rest now.” “See that butterfly (or robin)? That’s grandma.” They never say that of a blowfly! “Take care, brother,” says a man standing by the coffin in the chapel. With language, we give voice to the biting, gnawing existential discomfort. Objectivity and fact are overruled by emotion.

6 This brings me to the proposed new legislation concerning the handling of the deceased, which is set to replace the current ‘Wet op de lijkbezorging’ (the Dutch Burial and Cremation Act).
7 In the draft legislation, the term used is ‘the disposition of bodies of deceased persons.’ *‘Body of the deceased’* replaces the word *‘corpse’* (or in Dutch: *‘lijk’*). *Lijk* is considered outdated, harsh, and objectifying, whereas *body* refers to a person, respects religious and cultural perspectives, and reflects respect for the human form. It is less formal and more empathetic—contemporary and inclusive, in short!

8 But the questions this raises for me are: In contrast to the context of farewell and funerals, is it appropriate to incorporate subjectivity and personal sensitivity into legislation? Does this not risk ambiguity in interpreting what is meant by *body*? Isn’t *corpse* (or *lijk*) more precise, unambiguous, brief, and compact—whereas speaking of *the body of the deceased* is rather cumbersome?
The fact that *‘lijk’* sounds unpleasant to many has to do with what I’ve just discussed: it confronts us with our mortality, which is often experienced as painful and frightening.

9 I’m curious to hear your thoughts on this as listeners.
Hence my proposition:
Legislation will always, in some way, reflect the culture of its time. But law must also be functional, sober, direct, and crystal clear—for everyone. Therefore, euphemistic language and personal sensitivities should be avoided. Preserve ‘body’ (‘lichaam’) for the living, and ‘corpse’ (‘lijk’) for the deceased!

10

*

Als *uitvaartverzorger* weet ik hoe belangrijk het is om op juiste wijze af te stemmen met nabestaanden die geconfronteerd worden met een onomkeerbaar verlies van een naaste en zoekende zijn hoe dat verlies in hun leven een plaats te geven. Die afstemming -in gebaar, in taal, in beeld- vraagt om goed observeren en checken of klopt wat waargenomen wordt. Het vraagt om aan te sluiten bij de beleving van nabestaanden die emotioneel betrokken zijn vanuit een eigen proces van verlies en rouw. Fingerspitzengefühl.

Waar ikzelf als uitvaartprofessional én als *filosoof* met distantie, nuchterheid én ook met acceptatie het gegeven van sterfelijkheid omarm, ligt dat voor menig ander, en zeker voor 'verse' nabestaanden, toch wel verschillend. Want weten dat je eens zult sterven, laat maar weinig mensen onberoerd. Dat geldt zowel voor degenen die het sterven ondergaan als voor degenen die het sterven van de ander observeren. Er is bij menigeen een sterke emotionele weerstand om de realiteit van eindigheid onder ogen te zien, om te aanvaarden dat de fysieke en emotionele band voor altijd doorgesneden is. Er is behoefte een vitale brug te slaan tussen wat is en wat was, een gegeven waarvan de gehele menselijke geschiedenis toont welke creatieve oplossingen daarvoor bedacht konden worden. Ondanks Verlichting en wetenschap is er een blijvende, sterke hang naar mystiek en mysterie die sterk met de onze eindigheid samenhangt. Er moet toch wel iets meer zijn tussen hemel en aarde. En is er geen God dan toch wel iets. In Nederland wordt dan gesproken van 'ietsisme'. Religies of spirituele bewegingen ontkennen, inspelend op doodsangst, feitelijk de dood. Er wordt namelijk in de een of andere vorm een overgang of een voortgang geprojecteerd. En ook daar speelt taal een hoofdrol.

Omfloerst, eufemistisch taalgebruik is bij afscheid en uitvaart aan de orde van de dag. Rituelen sluiten daarbij aan en vertolken een sleutelrol, religieus en seculier: zij beogen het abstracte van de dood, van het niet-zijn, van het niets dat zelfs geen niets is, handen en voeten te geven. Woorden worden gewogen om mild en zacht kenbaar te maken van wat een harde realiteit is. Wollige taal. Vaagtaal. Denk aan: de eeuwige slaap, van ons heengegaan, verscheiden, ontslapen, aan de laatste reis begonnen… Om zo hoopvol de verbinding te benoemen die dus met de dood *niet* verbroken

wordt. Hoop en verlangen vallen samen in de ‘zekerheid’ van voortleven en elders bestaan. Het volgende zal herkenbaar zijn: ‘Opa is nu een sterretje.’ ‘Papa en mama zijn nu weer samen.’ ‘Zijn energie blijft bestaan.’ ‘We komen elkaar weer tegen.’ ‘Doe ze de groeten daarboven.’ ‘Ik weet zeker dat je er nog steeds bent.’ ‘Je gaat nu lekker uitrusten.’ ‘Zie je die vlinder (of roodborstje), dat is oma.’ Dat wordt nooit gezegd over een bromvlieg. ‘Het ga je goed broer,’ zegt een man staande bij een kist in de aula. Met taal geven we zo woorden aan een bijtend en knagend existentieel ongemak. Objectiviteit en feitelijkheid worden zo door emotie overruled.

Dit brengt mij bij het voorstel van nieuwe wetgeving rondom de omgang met overledenen die op termijn de huidige ‘Wet op de lijkbezorging’ gaat vervangen. In de ontwerpwet wordt gesproken van ‘bestemming lichamen van overledenen’. ‘Lichaam van overledene’ vervangt het woord ‘lijk’: *lijk* klinkt verouderd, is hard en objectiverend, terwijl *lichaam* wijst op een persoon, rekening houdt met religieuze en culturele opvattingen, met respect voor het lichaam, het is minder formeel en meer empathisch – kortom, eigentijds en inclusief!
De vragen die dit bij mij laten oproepen: In contrast met afscheid en uitvaart, is het wel juist om in *wetgeving* subjectiviteit en persoonlijke gevoeligheid mee te nemen? Leidt dat niet juist tot verschil in interpretatie over wat dat lichaam is? Is lijk niet preciezer, eenduidig, kort, compact terwijl spreken over lichaam van overledene juist omslachtig is? Het feit dat ‘lijk’ voor menigeen ‘naar’ klinkt heeft te maken met wat ik hiervoor besproken heb: het is de confrontatie met onze sterfelijkheid, die als pijnlijk en eng ervaren wordt.

Ik ben benieuwd hoe u als toehoorder hierover denkt. Vandaar mijn volgende stelling: Wetgeving zal altijd óók de weerslag zijn van de huidige cultuur. Maar, wetgeving dient functioneel, nuchter, direct en kristalhelder te zijn, voor iedereen. Daarom dienen omfloerst taalgebruik en persoonlijke gevoeligheden vermeden te worden. Behoud lichaam voor de levenden, lijk voor de overledenen!